

Liikennekasvatusta sosiaalipedagogisesta näkökulmasta

Ronja Tuhkanen ja Emmi Tikkanen¹

TIIVISTELMÄ

■ Tämän katsauksen aiheena on opinnäytetyönä toteutettu esikouluikäisten liikennekasvatus. Katsauksessa korostuvat liikennekasvatuksen toteutus toiminnallisin menetelmin sekä sosiaalipedagogisen ajattelun ja eritoten kansalaiskasvatuksellisen näkökulman liittäminen liikennekasvatukseen ja varhaiskasvatukseen. Käsittelemme liikennekasvatusta kasvatuksena, ohjauksena tai opetuksena, jonka tarkoitus on välittää tietoa turvallisesta liikennekäyttäytymisestä. Sosiaalipedagogiikka tukee yksilöä kasvamaan yhteiskuntaan ja toimimaan yhteisön jäsenenä. Käsittelemmekin liikennekasvatusta osana kansalaiskasvatusta, jossa yksilö toimii yhteisön jäsenenä yhteisön normien mukaisesti. Kansalaiskasvatuksellinen näkökulma realisoituu liikennekasvatuksessa yhteiskunnan asettamien liikennesääntöjen ja hyväksytyjen liikennekäyttäytymismallien opettamisen kautta, kuitenkin siten, että pyrkimyksenä on orjallisen sääntöjen noudattamisen sijaan yhteisen hyvän tunnistaminen ja sisäistäminen omaan ajattelutapaan ja käytökseen. Katsauksessa esitelty opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena liikennekasvatusprojektina lahtelaisen päiväkodin esiopetusryhmässä. Sosiaalipedagogiselle kasvatus työlle ominaisia toteutustapoja ovat erilaiset toiminnalliset ja osallistavat menetelmät, sillä ajattelutavan siirtyessä käytäntöön se voi auttaa lasta kasvamaan itsenäiseksi, valintoihin kykeneväksi yhteisön jäseneksi. Liikennekasvatuksen sosiaalipedagogisen näkökulman mahdollisuudet lasten osallistamiseen eivät rajoitu kuitenkaan liikennekasvatuksen toteutukseen, ja katsauksessa olemmekin käsitelleet lasten osallisuutta myös liikennekasvatuksen sekä liikenteen suunnittelussa.

Avainsanat: liikennekasvatus, kansalaiskasvatus, varhaiskasvatus, toiminnalliset menetelmät

¹Katsauksen teossa avustanut Taina Heininen-Reimi, lehtori, LAMK, sosiaali- ja terveysala.

ABSTRACT

ROAD SAFETY EDUCATION FROM A SOCIAL-PEDAGOGICAL PERSPECTIVE

■ The subject of this review is road safety education for pre-schoolers, originally a thesis. Functional methods and social pedagogical way of thinking in road safety education and early childhood education are emphasized. We see road safety education as teaching, educating and guiding. The meaning is to spread the knowledge of safe behaviour in traffic. Social pedagogy helps the individual to grow to be part of the society and behave as a member of the community. Therefore we see road safety education as citizenship education, that helps the individual to behave by the norms of the community. The aspect of citizenship education comes true in road safety education via trafficrules set by the community and teaching the right ways to act in traffic. The meaning is not, however, to obey the rules slavishly but to see the common good and to make it the way of thinking and acting. The introduced thesis was conducted functionally as a road safety education project in a pre-school located in Lahti. Common ways for socialpedagogical education are functional and communal methods, because when the mindset comes to act, it can help the children to grow to be an independent member of the society. The social-pedagogical side of road safety education does not limit itself only to the execution of road safety education but can also be realized in the planning of road safety education and traffic arrangements.

Keywords: road safety education, citizenship education, early childhood education, functional methods

Johdanto

Tässä katsauksessa esittelemme toiminnallista opinnäytetyötä esikoulu-
lulaisten liikennekasvatuksesta. Toiminnallisen toteutuksen viitekeh-
yksenä on sosiaalipedagoginen kansalaiskasvatuksellinen näkökulma. Opinnäytetyön toteutimme Lahden ammattikorkeakoulun sosionomi-
koulutuksen sosiaalipedagogisessa lapsi- ja nuorisotyön suuntautumis-
vaihtoehdossa. Opinnäytetyön toiminnallisen osion toteutimme lahtelai-
sen päiväkodin esiopetusryhmässä maaliskuussa 2016. Valmis opinnäyte-
työ ja sen tuotoksena syntynyt opas on löydettävissä Theseus-tietokannas-
ta nimellä Turvallisesti tallailien: *Liikennekasvatusta esikouluikäisille sosi-
aalipedagogisin menetelmin* (Tikkanen & Tuhkanen 2016).

Työn tavoitteena oli tuottaa toimeksiantajana toimineen päiväkodin
esiopetusryhmälle toiminnallisten liikennekasvatustuokioiden kokonai-
suus sekä luoda aiheesta opas toimintamme pohjalta. Tarkoituksena oli

lisätä esikouluryhmän lasten liikenneosaamista ja edistää kyseisen päiväkodin sekä muiden varhaiskasvatuspalveluiden työntekijöiden liikennekasvatustaitoja ja tarjota uusia menetelmiä liikennekasvatukseen. Kohdeyryhmäksi valikoituivat esiopetusikäiset siksi, että he olivat siirtymässä tulevana syksynä kouluun, jolloin he liikkuisivat aiempaa enemmän ilman aikuista. Koimme liikenneosaamis- ja käyttäytymistäidot tärkeiksi ja ajankohtaisiksi pian koulutielle itsenäisesti lähteville esikoululaisille. Lisäksi ymmärrys syy-seuraus-suhteesta, havainnointikyky ja kielellinen kehitys vahvistuvat ja kehittyvät esikouluikässä, joten se on otollinen aika pyrkiä vahvistamaan liikenteessä liikkumisen taitoja.

Toteutimme varsinaiset liikennekasvatustuokiot maaliskuussa 2016. Tapasimme lapsiryhmän neljä kertaa yhden viikon aikana. Toteutimme liikennekasvatustuokiot intensiiviviikon muodossa, jotta lasten ajatus pysyi tiiviisti liikenneturvallisuuksessa ja oppimiseen tulisi laadullista syvyyttä, jatkuvuutta ja suunnitelmallisuutta. Jaoin toiminnan neljään eri osaan aihepiirien mukaan, ja toimintakertojen kesto vaihteli 45:stä 90 minuuttiin. Toimintakertojen teemat valikoituivat teoretiedon ja tieliikennelain pohjalta niin, että käsiteltävät aihepiirit olisivat lapsen liikenneturvallisuuksien kannalta merkittäviä ja hyödyllisiä. Käsittelemme liikenneturvallisuuksitaitoja lähinnä jalankulkijan ja pyöräilijän näkökulmasta, sillä ne ovat lapsille yleisimmät liikenteessä kulkemisen muodot. Huomioimme lapsen myös auton ja julkisten kulkuvälineiden matkustajana. Työmenetelmät valitsimme tukemaan lapsen luonnollista oppimista ja osallisuutta siten, että toiminta on lapsille mielekästä ja heidän ikätasonsa mukaista. Valitsimme menetelmiksi leikin, draaman, liikunnan, musiikin sekä kuvataiteellisen ilmaisun. Opetuksessa keskityimme dialogisuuteen, ryhmässä oppimiseen ja siihen, että jokainen lapsi saisi äänensä kuuluviin. Toimintatavat tukevat myös opinnäytetyömme sosiaalipedagogista näkökulmaa ottaen huomioon dialogisuuden, osallisuuden ja toiminnallisuuden.

Sosiaalipedagogiikka, kansalaiskasvatus ja liikennekasvatus

Käsitämme liikennekasvatuksena kasvatuksena, ohjauksena tai opetuksena, jonka tarkoitus on välittää tietoa turvallisesta liikennekäyttäytymisestä. Liikennekasvatuksena tarkoitus on levittää myönteistä käsitystä liikenneturvallisuuksista, vahvistaa vastuullista ja arvostavaa asennetta sekä opettaa oikean ja väärän tunnistamista. Esiopetuksessa liikennekasvatus

on osa itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen kokonaisuutta. Tämän kokonaisuuden yleisiin tavoitteisiin kuuluvat muun muassa terveyteen liittyvien tekijöiden pohtiminen sekä lasten valmiuksien tukeminen pitää huolta terveydestään. Yleisenä tavoitteena on myös tietouden ja valmiuksien antaminen lapsille turvallisesta liikkumisesta niin lähiympäristössä kuin esiopetuksen oppimisympäristöissäkin. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan kokonaisuuden yksityiskohtaisempiin tavoitteisiin sisältyy lasten turvallisuuden tukeminen. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin liittyviä yleisimpiä vaaratilanteita lasten ikä- ja kehitystasolle ominaisella tavalla. (Opetushallitus 2015, 37–38.)

Sosiaalipedagogiikalla voi katsoa olevan kaksi tehtävää. Ensimmäisen määrittelyn mukaan sosiaalipedagogiikka auttaa yksilön sosialisoinnin tukemisen kautta ihmistä kasvamaan yhteiskuntaan ja toimimaan toisten kanssa. (Kurki 2001, 112–118.) Näemmekin liikennekasvatukseen tällaisena yleisenä kansalaiskasvatuksena, jossa yksilön nähdään olevan osa yhteisöä, toimivan sen tapojen ja sääntöjen mukaisesti ja voivan halutessaan myös vaikuttaa siihen. Kuitenkin liikennekasvatuksesta puhuttaessa esiin nousee myös erityinen hyvinvoinnin tukemisen tehtävä, jonka tarkoituksena on tukea ihmisen perustarpeiden toteutumista. Sosiaalipedagogiikan tehtävänä on lisäksi tukea ihmisiä siten, että he pikkuhiljaa pystyisivät kehittämään omaa ja yhteisönsä elämää. (Ks. Kurki & Nivala 2006, 12.)

Ajattelemme liikennekasvatukseen olevan osa kansalaiskasvatusta. Nivala (2006, 53) puhuu kunnan kansalaisen kasvatuksesta, joka tarkoittaa ihmisen tavoitteellista valmistamista yhteiskunnan kannalta toivottuun toimintaan tiedollisten, taidollisten ja asenteellisten taitojen kautta. Kunnan kansalaisen kasvatusta toteutuu liikennekasvatuksessa yhteiskunnan asettamien liikennesääntöjen ja hyväksytyjen liikennekäyttämismallien opettamisen kautta. Liikennekasvatuksen kautta lapsen on mahdollista oppia ja sisäistää hyväksytyt, turvalliset ja koko yhteisöä palvelevat liikennekäyttämismallit.

Sosiaalipedagogisessa ajattelutavassa yhteiskunta muodostuu ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta, suhteista ja verkostoista sekä instituutioista, organisaatioista ja rakenteista, jotka ovat näiden järjestäytyneempiä muotoja. Yhteiskunta nähdään siis ihmisten yhteiselämänä. Yhteiselämän järjestykseen vaikuttavat lainsäädäntö ja kasvatusta. Lait ohjaavat rangaistuksen uhalla toimimaan oikein. Kasvatusta avulla taas pyritään siihen, että ihminen sisäistää oikean ja väärän ajattelutapaansa ja saa näin valmiu-

det hyvään yhteiselämään. (Nivala 2009, 99–100.) Kansalaisuutta voi tarkastella kasvatuksen kautta niin, että muodollisesti ihminen saa kansalaisuusaseman syntyessään, mutta toiminnallisesti ihminen tulee kasvatata kansalaiseksi. Kasvatuksella tuetaan erilaisia valmiuksia, joita ihminen tarvitsee voidakseen toimia kansalaisena. (Nivala 2006, 27.)

Yhteiskunnan jäsenyyteen eli kansalaiseksi kasvua voi tarkastella sekä sosialisatona että kasvatuksena. Sosialisatio on ihmisen yhteiskunnallistumista, toimintakykyiseksi yhteisön jäseneksi tulemistä ja yhteisön sääntöjen, normien ja arvojen omaksumista. Prosessi on koko elämän mittainen ja sen painopiste on lapsuudessa. Samanaikaisesti yhteiskunnallistumisen kanssa ihminen kehittyy yksilöksi ympäristössään. Näin ollen yksilö muokkaa yhteiskuntaa ja päinvastoin. (Nivala 2006, 53–54.)

Kasvatus taas on tietoista sosialisatioprosessin ohjaamista. Oleellista kasvatukselle on tavoitteiden asettaminen, niihin pyrkiminen ja niiden noudattaminen. Vaikka sosialisatioprosessi on pitkä, voi kasvatuksen nähdä lyhytaikaisempana. Lapsilla kasvattajat ovat aluksi vanhempia, joiden jälkeen heidän rinnalleen kasvattajiksi asettuvat varhaiskasvattajat ja opettajat. Nuoriso- ja aikuiskasvatus ei ole enää yhtä laajaa kuin kasvatus lapsuudessa, sillä yksilön kasvaessa hänestä tulee enemmän itseohjautuva ja omat tavoitteet ovat tällöin vahvempia kuin muiden asettamat. (Nivala 2006, 54–55.)

Hämäläisen ja Kurjen (1997, 188) mukaan sosiaalisen kasvatuksen perustehtävä on auttaa yksilöä kasvamaan persoonaksi, jonka kasvu yhteiskuntaan ja sen toimivaksi jäseneksi on onnistunut hyvin. Yhteiskunnan jäseneksi kasvamisen lisäksi kasvatuksessa pitää toteutua myös samanaikainen yksilön kehittyminen, jolloin sosiaalipedagoginen ajattelutapa on toteutunut. Myös Tastin (2007, 33) mukaan sosiaalinen kasvatus voidaan nähdä sosialisatioprosessina, jonka myötä yksilö voi kasvaa osallistumiseen ja vaikuttamiseen sekä rakentavaan yhteiskuntakriittisyyteen tarvittaessa yhteiskunnan rakenteisiin vaikuttaen. Pyrkimyksenä on turvata jokaiselle kasvatettavalle parhaat edellytykset kasvuun ja kehitykseen sekä mahdollisuudet kasvaa ihmisenä siten, että yksilö toimii osana yhteisöään.

Liikennekasvatuksen toteutuksessa lähtökohtanamme on näkemys, jonka mukaan yksilö on vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja osallistuu näin yhteiskunnan luomiseen (Kurki 2001, 121–122). Näemme, että lapset vaikuttavat omalla toiminnallaan yhteisöön noudattamalla yhdessä asetettuja sääntöjä oman ja muiden turvallisuuden takaamiseksi, tässä tapauksessa liikennekäyttäytymisessään. Kyse ei ole kuitenkaan orjallisesta

sääntöjen noudattamista vaan juuri yhteisen hyvän tunnistamisesta ja sen sisäistämisestä omaan ajattelutapaan sekä käytökseen.

Soveltaminen varhaiskasvatuksessa, erityisesti esiopetuksessa

Varhaiskasvatuksen piirissä on mahdollista toteuttaa kumpaakin tulkintaa sosiaalipedagogiikan tehtävästä: yleistä kansalaiskasvatusta korostavaa ja erityistä hyvinvoinnin tukemista painottavaa tulkintaa. Jotta sosiaalipedagoginen orientaatio toteutuisi varhaiskasvatuksessa, tulisi varhaiskasvatus mieltää ensisijaisesti kasvatustyöksi, ei koulutukseksi. Erilaiset toiminnalliset, elämykselliset ja osallistavat menetelmät ovat sopivia sosiaalipedagogiseen kasvatustyöhön. Ei kuitenkaan ole olemassa erillisiä sosiaalipedagogisia menetelmiä, vaan kaikki lasten osallisuutta, omia valintoja, arvokkuutta ja sosiaalisuutta tukevat menetelmät ovat sosiaalipedagogiseen ajattelutapaan sopivia. Kun sosiaalipedagoginen ajattelutapa muuttuu käytännöksi, se tukee lasta kasvamaan autonomiseksi ja valintoihin kykeneväksi persoonaksi. (Kurki 2001, 130–134.)

Keskeistä sosiaalipedagogisen toiminnan menetelmille on se, että ihmisen itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan. Toiminnan tulisi perustua ihmisten väliseen vuorovaikutukseen sekä kaikkiin toiminnan vaiheisiin osallistumiseen ja tavoitella yksilöiden ja ryhmien elämänlaadun parantamista. Ominaista toiminnalle on sen asiakaskeskeinen näkemys – varhaiskasvatuksen piirissä lapsilähtöisyys ja toiminnan sopivuus lapsen kehitystasolle – sekä innostavuus ja joustavuus. Erilaiset ryhmätyöt ja yhteisökasvatus voivat olla erinomaisia sosiaalipedagogisia menetelmiä, jotka tukevat sosiaalista kasvua. (Hämäläinen & Kurki 1997, 49, 190.)

Esikoululaisten liikennekasvatusta toteuttaessamme halusimme menetelmien sosiaalipedagogisuuden lisäksi ottaa huomioon lapsen luonnolliset tavat oppia sekä hyödyntää esiopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti lasten luovuutta ja aktiivisuutta edistäviä menetelmiä. Monipuolisten työtapojen tarkoitus on vahvistaa sosiaalisia taitoja sekä tukea kasvua ja oppimista. (Opetushallitus 2015, 28.) Valitsemiemme työtapojen keskeisiä elementtejä olivat leikki, kerronnallisuus, draamakasvatus, liikunta ja musiikki. Leikki on lapselle tapa tutkia, hahmottaa ja jäsentää maailmaa sekä keino pyrkiä ymmärtämään ja hallitsemaan sellaisia asioita, joita todellisuudessa ei välttämättä ole mahdollista kokea (Heinonen & Suojala 2001, 144). Kallialan ja Tahkokallion (2001, 58) mukaan leikillä on myös merkitys lapsen kielellisessä kehityksessä, ajattelun tuottamisessa ja kehittämisessä se-

kä mielikuvituksen vahvistumisessa. Kerronnallisuuden merkitys oppimisessa perustuu muun muassa siihen, että kuunnellessaan satua tai tarinaa lapsi työstää kertomusta ajatuksissaan, käsittelee siinä esiintyviä tilanteita mielessään ja oppii näin löytämään ratkaisumalleja (Jantunen 2007, 25–33). Draamakasvatuksessa puolestaan yhdistyvät Heleniuksen ja Lummelahden (2013, 128, 131) mukaan kasvatus ja leikki, ja hyödyntämällä pedagogista draamaleikkiä voidaan kuvitteellisten roolien ja tilanteiden avulla käsitellä ajankohtaisia aiheita ja pohtia eettisiä ratkaisuja. Liikkuessaan lapsi hyödyntää kaikkia aistejaan, jolloin myös asioiden muistaminen ja siten oppiminen on tehokkaampaa (Pönkkö & Sääkslahti 2012, 137–138). Käytettäessä musisointia menetelmänä oppimisessa lapsi ravitsee ajatteluprosessejaan ja saa tukea muun muassa kognitiivisten taitojensa kehitykselle (Ruokonen 2012, 123, 127).

Turvallisesti tallailen – toteutuksesta

Liikennekasvatustuokioiden yhteistyökumppaniksi saimme lahtelaisen päiväkodin, jossa oli esiopetusryhmä ja joka oli aiemmin tehnyt yhteistyötä Lahden ammattikorkeakoulun kanssa. Koimme tärkeäksi, että toteutus tuki päiväkodin ja esiopetusryhmän aiempaa toimintaa sekä seurasi esiopetuksen opetussuunnitelmaa. Samalla saimme kuitenkin vapaat kädet toiminnan ja toteutuksen suhteen. Kohderyhmässä oli aiemmin toteutettu liikennekasvatusta tutustumalla lähiympäristön liikennemerkeihin, liikennesääntöihin, liikennevaloihin sekä kypärän käyttöön. Suunnitteluvaiheessa valitsimme toimintakertojen teemoiksi turvallisen tiellä kulkemisen ja tienylityksen, liikennemerkit, turvavälineet ja turvallisen bussilla kulkemisen. Viimeisellä kerralla harjoittelimme opittuja tietoja ja taitoja oikeissa liikennetilanteissa.

Suunnittelimme toimintaa syksyn 2015 aikana ja olimme myös yhteydessä esiopetusryhmän opettajaan. Halusimme näin varmistaa, että toiminta sopi lapsiryhmälle, oli toimiva päiväkodin tarjoamissa tiloissa ja tuki myös aiempaa opetusta. Saimme opettajalta tietoa lapsiryhmästä, jolloin osaisimme ottaa huomioon muun muassa tehostetun tuen tarpeessa olevat lapset. Liikennekasvatustuokioiden toteutuksessa päätimme jakaa esiopetusryhmän kahteen seitsemän lapsen ryhmään. Tällä ratkaisulla halusimme varmistaa jokaisen lapsen mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin ja oppia paremmin omassa, yksilöllisessä tahdissaan. Opetus toteutui keskustelun muodossa, jolloin me opettajina olimme jatkuvassa

vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Lapset esittivät opetustilanteissa omia huomioitaan, muistojaan ja jo osaamiaan asioita. Kasvattajien tehtävänä oli ohjata keskustelua oikeaan suuntaan ja tukea lasten ajatuksia.

Keskustelun lomassa opittuja asioita kertosimme toiminnassa, joka tapahtui leikkiä, draamaa, liikuntaa, kuvataidetta ja musiikkia hyödyntäen. Nämä menetelmät sisälsivät paljon yhdessä tekemistä, itsenäisten havaintojen tekemistä ja vastuun ottamista omasta toiminnasta – kuten oikeissa liikennetilanteissakin. Toimme lasten äänen kuuluviin myös huomiomalla heidät toiminnan arvioinnissa. Liikennekasvatustuokioihin osallistuneet lapset saivat jokaisen toimintakerran jälkeen kertoa ajatuksiaan – positiivisia ja negatiivisia – päivän toiminnasta ja uusista oppimiskokemuksistaan.

Esikouluikäinen lapsi käsittää ne yhteisöt ja ympäristöt, jotka ovat häntä itseään lähellä. Tämän vuoksi liikennekasvatuksen sisällöt liittyivät ainoastaan niihin osa-alueisiin, jotka ovat läsnä esikouluikäisen lapsen arjessa. Opinnäytetyön kansalaisyhteiskunnallisen näkökulman mukaan liikennekasvatuksen tavoitteena on opettaa lapsille yhteiskunnassa hyväksytyjä liikennekäyttäytymismalleja, tuoda ajatteluun yhteiskunnallista näkökulmaa sekä lisätä lasten vastuuta omasta toiminnastaan. Liikennekasvatustuokioiden aikana pyrimmekin ohjaamaan lapsia siten, että he saivat miettiä itse oikeita ratkaisuja liikenteessä liikkumiseen liittyvissä asioissa. Halusimme harjoittaa itsenäistä päätöksentekoa turvallisuudessa ympäristössä.

Lapset osasivat pohtia liikennesääntöjen merkityksiä sekä erilaisten valintojen hyötyjä ja haittoja niin oman kuin muidenkin liikenteenkäyttäjien näkökulmasta, mikä osoittaa ikätason mukaista yhteisöllistä ajattelutapaa. Lapset tuntuivat hahmottavan oikeat ja väärät liikennekäyttäytymismallit ohjeistusten ja lakien lisäksi myös eettisestä näkökulmasta, toisia liikenteenkäyttäjää ajatellen. Liikennekasvatustuokioiden aikana huomasimme kuitenkin myös puutteita esikoululaisten liikennetietoudessa ja -käyttäytymisessä, jotka tosin olivat osittain luonnollisia ja ikä- ja kehitystason mukaisia. Etenkin keskittyminen liikenteeseen ja ympäristön havainnointiin näkyi kehitystä vaativana osa-alueena usealla esikouluryhmän lapsella.

Sosiaalipedagoginen ajattelutapa oli vahvasti läsnä opinnäytetyömme toiminnallisessa osuudessa. Sosiaalipedagogiselle toiminnalle ominaista on elämyksellisyys, toiminnallisuus, vuorovaikutuksellisuus, itsemääräämisoikeus ja osallisuus sekä varhaiskasvatuksen piirissä lapsilähtöisyys

(ks. Hämäläinen & Kurki 1997, 49, 190). Jo työmme suunnitteluvaiheessa keskityimme siihen, että liikennekasvatus tapahtuisi toiminnallisin menetelmin esikoululaisten ikätason mukaisesti. Halusimme toiminnan olevan monipuolista ja mielekästä sekä sopivan haastavaa jokaiselle lapselle. Sekä omien havaintojemme että lapsilta saadun palautteen mukaan toiminta oli innostavaa. Onnistuimme toteuttamaan liikennekasvatusta siten, että oppiminen oli mielenkiintoista, motivoivaa ja innostavaa. Toiminnallisuuden lisäksi keskityimme paljon keskustelemaan opetukseen, jossa olimme yhdessä lasten tasolla antaen jokaiselle puheenvuoron. Halusimme näin mahdollistaa osallisuutta sekä antaa jokaiselle lapselle mahdollisuuden tulla kuulluksi omien ajatustensa kanssa. Lapset saivat myös mahdollisuuden ilmaista mielipiteensä toiminnasta.

Lopuksi

Sosiaalipedagogisille menetelmille on oleellista osallisuuden mahdollistaminen kaikissa toteutuksen vaiheissa. Sosiaalipedagoginen toimintatapa mahdollistaa lasten näkökulman huomioon ottamisen niin liikennekasvatuksen aikana kuin esimerkiksi liikenteen suunnittelussa. Kun liikennekasvatusta toteutetaan sosiaalipedagogisin menetelmin, on aikuisen rooli enemmän ohjaava kuin opettava. Lapset itse määrittelevät keskustelun kulun ja voivat näin käsitellä heitä mietittyttäviä asioita aikuisen ohjauksessa. Tämä mahdollistaa myös lapsen äänen kuuluvaksi tekemisen.

Lapset ovat merkittävä osa tienkäyttäjistä, mutta liikenteen suunnittelussa lasten näkökulmaa ei suoraan ole otettu huomioon. Liikenteessä lasten erityisyys tienkäyttäjinä näkyy esimerkiksi rulla- ja potkulaudoilla liikkumisena. Tämä tulisi huomioida lasten liikennekasvatuksessa ja liikenteen suunnittelussa. Lapsille tulisi antaa mahdollisuus tuoda esille omaa näkökulmaansa liikenteen suunnitteluun. Tämä lisäisi lasten kokemusta osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä sekä arvostavasta suhtautumisesta lapsiin osana liikennettä.

Osallisuuden lisäksi keskeistä sosiaalipedagogisille menetelmille ovat toiminnallisuus ja yhteisöllisyys. Vaikka esiopetussuunnitelmassakin painotetaan toiminnallisten menetelmien hyödyntämistä opetuksessa, tuo sosiaalipedagoginen ajattelutapa näitä keinoja enemmän esille. Toiminnallisten, kokemuksiin perustuvien menetelmien ja lapsiryhmässä toimimisen kautta uskomme, että lapset ymmärtävät paremmin toimintansa merkityksen suhteessa yhteisöön. Lapsi ymmärtää, että yksilön liikennekäyttäytymisellä on vaikutusta myös muiden tielläliikkujien turvallisuuteen.

Liikennekasvatuksessa tulee huomioida lapsiryhmän lasten erilaisuus. Osalla lapsista on valmiiksi valmiuksia ja kykyä toimia itsenäisesti liikenteessä, kun taas osa lapsista tarvitsee siihen enemmän kannustusta, rohkaisua ja tukea. Aikuisten tehtävänä on vahvistaa ja tukea lasten itsenäistä päätöksentekokykyä liikennekasvatuksen kautta. Aikuisten oma liikennekäyttäytyminen on myös oleellinen osa lasten liikennekasvatusta.

Päättävien tahojen tulisikin nähdä liikennekasvatuksen tärkeys, ja kasvattajille tulisi olla tarjolla enemmän ajankohtaista tietoa ja työvälineitä. Tutkiessamme aihetta huomasimme, ettei esiopetuksen tai varhaiskasvatuksen liikennekasvatuksesta löydy juurikaan ajankohtaista tietoa, vaikka aihetta sivutaankin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 (Opetushallitus 2015, 37–38). Suoranaisesti varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen sisällöksi liikennekasvatusta ei ole kirjattu, vaikka liikenteessä kulkeminen on vahvasti läsnä lasten arjessa ja vaikuttaa heidän itsenäisyyteensä, osallisuuteensa ja turvallisuuteensa.

LÄHTEET

- Heinonen, S-L. & Suojala, M. 2001. Lapsi elää satua. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. 4–8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn Lectura, 144–156.
- Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013. Leikin käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki, Porvoo, Juva: WSOY.
- Jantunen, T. 2007. Satu kasvattaa. Topeliuksen sadut ja kasvatusajattelu. Opetus 2000. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kalliala, M. & Tahkokallio, L. 2001. Yhteinen leikki. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. 4–8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn Lectura, 33–61.
- Kurki, L. 2001. Sosiaalipedagoginen näkökulma varhaiskasvatukseen. Teoksessa K. Karila, J. Kinos & J. Virtanen (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 112–135.
- Kurki, L. & Nivala, E. 2006. Johdanto. Teoksessa L. Kurki & E. Nivala (toim.) Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen: Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampere University Press, 25–89.
- Nivala, E. 2006. Kunnan kansalainen yhteiskunnan kasvatuksellisena ihanteena. Teoksessa L. Kurki & E. Nivala (toim.) Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen: Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampere University Press, 25–89.
- Nivala, E. 2009. Sosiaalipedagogisen kansalaiskasvatuksen tarve yhteiskunnassamme (Lectio Praecursoria). Sosiaalipedagoginen aikakauskirja vol. 10, 97–103.

- Opetushallitus 2015. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:94. Helsinki: Opetushallitus.
- Pönkkö, A. & Sääkslahti, A. 2012. Liikkuva lapsi. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 136–150.
- Ruokonen, I. 2012. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 122–135.
- Tast, E. 2007. Juuret ja siivet – sosiaalipedagoginen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja vol. 8, 17–50.
- Tikkanen, E. & Tuhkanen, R. 2016. Turvallisesti tallailen: Liikennekasvatusta esikouluikäisille sosiaalipedagogisin menetelmin. Opinnäytetyö. Lahti: Lahden ammatti-
korkeakoulu.

